

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

4/2015

ročník/volume 25

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 11

Typ článku/Type of article: informácia/information

Strany/Pages: 107 – 109

Dátum vydania/Publication date: 15. október 2015/October 15, 2015

Informácia/Information

DOMÁCNOSTI NA SLOVENSKU POD DROBNOHLĎADOM ŠTATISTIKOV V ROKU 2015

SLOVAK HOUSEHOLDS UNDER SCRUTINY OF STATISTICIANS IN 2015

Po dvojročnej prestávke sa na Slovensku v roku 2015 opäť uskutočňuje *úplné zisťovanie o príjmoch, výdavkoch a spotrebe súkromných domácností*. Znamená to, že vyše 100 vyškolených opytovateľov zisťuje požadované údaje v 4 800 vybraných domácnostiach. Naposledy bolo takéto zisťovanie na území Slovenskej republiky v roku 2012. V roku 2013 sa vzhľadom na jeho finančnú náročnosť a obmedzené zdroje Štatistického úradu SR zabezpečoval zber údajov o príjmoch, výdavkoch a spotrebe súkromných domácností len v 1. štvrťroku, aby bolo možné vypočítať koeficient rastu čistých peňažných príjmov domácností v prepočte na jedného člena domácnosti podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime. Údaje za ďalšie štvrťroky 2013 sa odhadli simuláciou mikroúdajov s využitím dostupných externých informácií, prognóz a kvalifikovaných odhadov vybraných demografických, sociálnych a ekonomických ukazovateľov.¹ Z roku 2014 sú dostupné len údaje o príjmoch súkromných domácností za 1. štvrťrok.

V tomto kontexte je rok 2015 pre štatistiku rodinných účtov na Slovensku významný nielen ako *referenčný rok ďalšieho úplného zisťovania o príjmoch, výdavkoch a spotrebe súkromných domácností vo všetkých členských štátoch Európskej únie*, ale aj preto, že na Slovensku sa toto zisťovanie uskutočňuje *ako súčasť Programu štátnych štatistických zisťovaní na roky 2015 – 2017*.²

Novinkou v štatistike rodinných účtov v roku 2015 je ich **redizajn**, ktorý má toto zisťovanie výrazne skvalitniť. Cieľom je zníženie zaťaženia spravodajských jednotiek a modernizácia zberu údajov jeho prispôbením európskym trendom. Zmeny sa dotkli napr. štruktúry formulárov, zisťovania pravidelných a veľkých výdavkov domácností a novým prvkom sú aj tablety, ktoré sa využívajú pri zbere údajov (CAPI spôsob zberu údajov v kombinácii s doterajším PAPI spôsobom).³

Zisťovanie o príjmoch, výdavkoch a spotrebe súkromných domácností je *výberovým zisťovaním*. Na výber štatistických jednotiek sa od roku 2014 používa dvojstupňový stratifikovaný náhodný výber, ktorého oporou sú údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011.⁴

Každá domácnosť, ktorá sa do zisťovania zapojí, musí mať svojho *prednostu (referenčnú osobu)*. Eurostat odporúča vyberať referenčné osoby domácností

¹ Podrobnejšie v článku Súkeníková, H. – Myslíková, I.: Simulácia údajov o príjmoch a výdavkoch domácností v štatistike rodinných účtov za rok 2013. In: Slovenská štatistika a demografia. Bratislava: Štatistický úrad SR, 2015, č. 1, s. 20 – 32.

² Pozri vyhlášku č. 291/2014 Z. z. Štatistického úradu SR z 1. októbra 2014, ktorou sa vydáva Program štátnych štatistických zisťovaní na roky 2015 – 2017.

³ CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing) – dotazníkové asistované zisťovanie pomocou elektronického formulára, PAPI (Pen and Paper Interviewing) – dotazníkové zisťovanie s použitím pera a papiera.

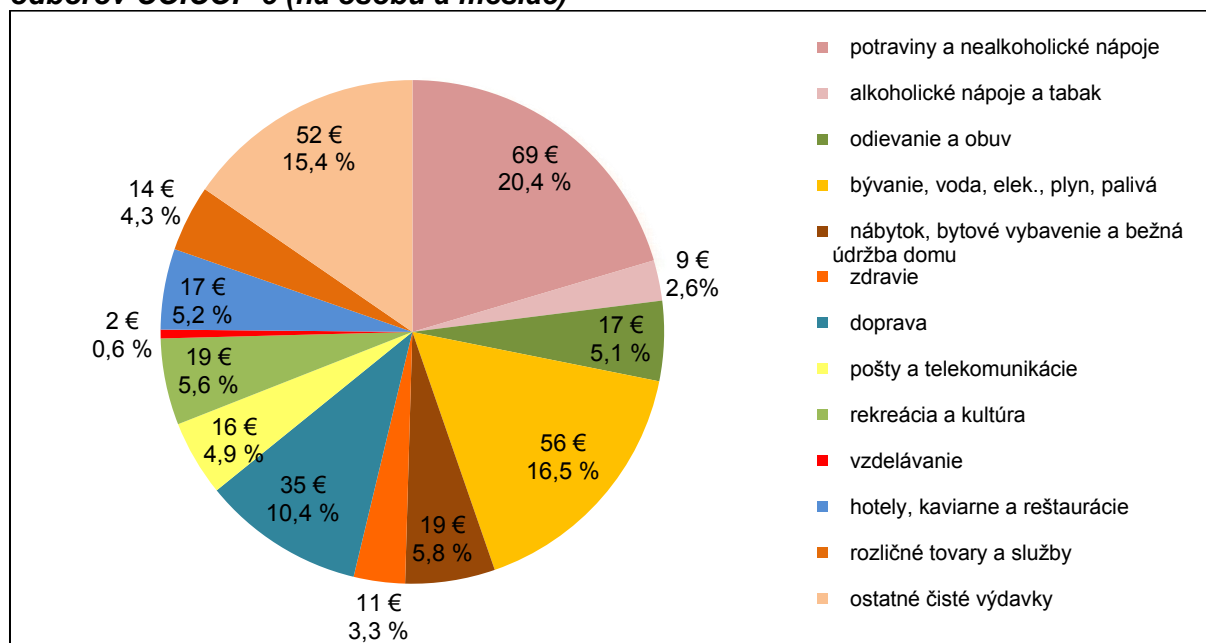
⁴ Do roku 2013 sa spravodajská sieť domácností tvorila náhodným dvojstupňovým výberom, pričom oporou výberu boli údaje zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2001.

na základe objektívnych kritérií. Určujúcim je fakt, aby prednosta významne finančne prispieval na chod domácnosti. V štatistike rodinných účtov v SR môže byť referenčnou osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov ku dňu, od ktorého začne plniť úlohy spravodajskej jednotky. Ak nie je známa osoba s najvyšším finančným príspevkom do rozpočtu domácnosti, jej členovia sa na výbere prednostu dohodnú.

Domácnosť počas jedného mesiaca, v ktorom je zaradená do zisťovania, zaznamenáva všetky svoje bežné výdavky do špeciálneho denníka. Na klasifikáciu zisťovaných položiek v rámci štatistiky rodinných účtov používa Štatistický úrad SR medzinárodnú klasifikáciu COICOP (*Klasifikácia individuálnej spotreby podľa účelu*). V nej sa výdavky domácností členia podľa účelu využitia, t. j. podľa cieľa, na ktorý sa peňažné prostriedky vynakladajú, resp. akú zložku životnej úrovne príslušné tovary a služby uspokojujú. Od roku 1997 sa v rodinných účtoch používala klasifikácia COICOP-HBS, v roku 2014 sa zaviedla klasifikácia COICOP-5.⁵

Pri záverečnej návšteve domácností opytovateľa formou rozhovoru vyplnia formulár *Prehľad o zložení a o príjmoch domácnosti – časť Peňažné príjmy členov domácnosti a povinné zrážky z príjmov zo zamestnania*, formulár *Pravidelné a veľké výdavky domácnosti*, ak nebol vyplnený pri prvej návšteve, prevezmú vyplnený *Denník bežných výdavkov domácnosti*, overia údaje a oznámia formu a termín vyplatenia odmeny. Vzhľadom na zložitosť a náročnosť tohto zisťovania Štatistický úrad SR poskytuje domácnostiam finančnú odmenu vo výške 47,47 eura. Údaje, ktoré poskytnú pre štatistiku rodinných účtov, sú dôverné a chránené. Zverejňujú sa iba spracované anonymizované údaje na úrovni krajov, z ktorých nie je možné identifikovať jednotlivé domácnosti.

Graf č. 1: Čisté peňažné výdavky súkromných domácností v 1. štvrtroku 2015 podľa odborov COICOP-5 (na osobu a mesiac)

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

⁵ Podrobnosti o klasifikácii COICOP-5 (*Classification of Individual Consumption by Purpose*) pozri na: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COICOP_5&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC.

V prvom štvrtroku 2015 poskytlo Štatistickému úradu SR údaje o príjmoch, výdavkoch, spotrebe a vybavenosti 1 196 domácností na Slovensku. Vyplýva z nich, že *čisté peňažné príjmy* na jedného člena domácnosti dosiahli v sledovanom období v priemere *420,10 eura za mesiac*. *Čisté peňažné výdavky* na jedného člena domácnosti predstavovali priemerne *336,24 eura za mesiac*. Najvyšší podiel na celkových výdavkoch mali *výdavky za potraviny a nealkoholické nápoje (20,4 %)* a *výdavky za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (16,5 %)*. Spracované údaje o príjmoch, výdavkoch a spotrebe domácností za 1. štvrtrok sú verejne dostupné na internetových stránkach Štatistického úradu SR v databáze Slovstat.

Údaje štatistiky rodinných účtov patria k veľmi žiadaným dátam. Poskytujú obraz o vývoji a štruktúre výdavkov a príjmov domácností, o charakteristikách členov domácností a vybavení bytov predmetmi dlhodobej spotreby. Zámerom štatistiky rodinných účtov v roku 2015 je získať tieto údaje v rôznych typoch domácností, čím sa zvýši ich využiteľnosť pri tvorbe analýz životnej úrovne obyvateľstva a rozhodovaní v sociálnej oblasti. Výstupy štatistiky rodinných účtov sú medzinárodne porovnateľné.

Mgr. JANKA FILLOVÁ

Autorka pracuje v odbore štatistiky životnej úrovne obyvateľstva sekcie sociálnych štatistík a demografie Štatistického úradu SR.